

Udvarhelyi iskolák kirándulásai

Az iskolai kirándulások napjainkban már annyira általánossá váltak, hogy méltán mondhatjuk, szerves részei az oktatásnak, mintegy kiegészítői a tanteremben, laboratóriumokban végzett munkának. Ilyen értelemben pedig jelentőségük egyre nő, ezt bizonyítja az is, hogy pártunknak az ifjúság nevelésével kapcsolatos határozata különös hangsúlyt helyez a kirándulás, természetjárás, menetelés különböző formáira mint a testedzés eszközeire vagy a hazaszeretet, honismeret elmélyítésének a módszereire. Fontos tehát, hogy alaposabban foglalkozunk az iskolai kirándulások kérdéseivel: milyen célt követnek, kik vesznek benne részt, milyen kiválasztás alapján, milyen közlekedési eszközzel, milyen irányban? E sok probléma megtárgyalása, tisztázása hozzájárulhat a kirándulások nevelő erejének fokozásához, a gyermekek ismereteinek a gyarapításához, végső fokon az iskola egész tevékenységének javításához.

Az alábbiakban Udvarhely rajon iskoláinak kirándulásait igyekszem elemezni, hogy rámutassak néhány tanulságra, a kirándulásnak mint nevelési eljárásnak jobb kiaknázása végett.

1967 nyarán a körzet 57 iskolája szervezett kirándulásokat. 122 kiránduláson összesen 5148 tanuló és tanerő vett részt, 352 napon át. Az 57 iskola közül 46 falusi, nyolcosztályú általános, 6 líceum, 5 pedig városi általános iskola.

Az első, amire fel kell figyelniünk, hogy falun is tért hódít a kirándulás, még a kisiskolások körében is, holott nem is olyan rég a parasztember fölösleges időtöltésnek, pazariásnak tekintette a turisztikát. Hogy azonban ez a felfogás még kísért, az kiviláglik az iskolák arányának a megoszlásából. A 122 kirándulás közül 60-at 10 iskola szervezett, 62-t pedig összesen 47 iskola. A legtöbbet kiránduló tíz intézmény a következő: 1. Korondi líceum; 2. székelyudvarhelyi 1. számú Általános Iskola; 3. vlahicai líceum; 4. székelyudvarhelyi 2. számú Általános Iskola; 5. zetelaki líceum; 6. székelykeresztúri líceum; 7. székelyudvarhelyi 2. számú Líceum 8. vlahicai általános iskola; 9. szentléleki általános iskola; 10. székelykeresztúri általános iskola.

Ebből a megoszlásból kiderül, hogy a két városból, Székelyudvarhelyről és Székelykeresztúrról 5 iskola sorolható a legtöbbet kirándulók közé, a vidékiek közül pedig ugyancsak 5. Figyelemre méltó viszont, hogy a líceumok közül a vidékiek járják gyakrabban az országot. Ami érthető is, hiszen a városiakhoz képest hátrányban vannak, ha színházat, múzeumot s más jelentős kulturális intézményt óhajtanak látni, útra kell kelniök.

Aránytalanság mutatkozik a különböző szintű kirándulások között is.

Kirándulás- fajták	Kirándulás száma	Tanulók száma tagozatonként			Összesen I—XI
		I—IV	V—VIII	IX—XI	
Rajoni	27	395	623	60	1078
Rajonközeli	14	230	300	—	530
Tartományi	44	760	1158	20	1938
Országos	37	—	1332	270	1602
Összesen	122	1385	3413	350	5148

Elgondolkoztató jelenségekről vall ez a kimutatás. A kirándulások kétharmada tartományi és országos, és csupán egyharmad rajoni és rajonközeli. Ez a megoszlás még érthető volna a nagyobb gyermekekre vonatkozóan, föltételezve, hogy azok már bejárták a környéket, ha azonban tekintetbe vesszük, hogy a tartományi kirándulásokon résztvetteknek több mint a fele I—IV osztályos, és hogy a rajoni meg rajonközeli kirándulásokon jóval kevesebb kisiskolás vett részt, mint a tartományiakon, akkor azt kell mondanunk, hogy a kirándulások megtervezése nem éppen célszerű. Nem számol a gyermekek korával, képzettségével, nincs összhangban az iskolában tanultakkal. A kirándulások megtervezésében pedig nem érvényesül a **fokozatosság**, ugyanis az elemisták előbb a közvetlen környéket kell hogy megismerjék. Csak így tudatosítható a szülőföld szeretete, csak így nyerhetnek a gyermekek olyan ismeretanyagot, amelyre majd építhetnek, amelyhez hasonlíthatnak majd később, távolabbi tájak megtekintésekor.

Ha azt vizsgáljuk, hogy az egyes iskolák milyen szintű kirándulásokat szerveztek, ismét csak az átgondoltság, a távlati tervezés *hiánya* ötlük szembe: 7 iskola csak rajoni és rajonközeli kirándulást szervezett, 17 intézet csupán tartományit, 12 kizárólag országosat, 14 iskola indított kétfelét és mindössze 7 iskola tanulóit vettek részt mindhárom típusú kiránduláson. Legjobb a helyzet a már említett 10 iskolában, amelynek az esetében — három kivételével — mindenféle kirándulással találkozunk. Ezzel magyarázható egyébként ezekben az intézményekben a kirándulások népszerűsége, magas száma is.

Meglátásom szerint nem jó az sem, hogy a tagozati kirándulások száma kétszer annyi, mint az osztálykirándulásoké. Ha egy negyven férőhelyes autóbuszban az alsó tagozat minden osztályából tíz-tíz gyermek kel útra, akkor az elsős a negyedikkel, felső tagozat esetén az ötödikes a nyolcadikkal utazik együtt. A nagy korkülönbség és tudásanyaguk eltérése miatt amit az egyik megért, a másik számára felfoghatatlan, ami az egyik számára élmény, újdonság, a másik számára unalom.

E helyzet láttán ismét csak a fokozatosság elvét kell hangsúlyoznunk. Ha a kirándulásokat elsősorban osztályonként szervezzük meg, lehetővé válik, hogy kisebb költséggel, előbb a közvetlen környékre látogassunk el, s idővel a gyermekek növekedése arányában tekintsünk messzibb. Ezzel együtt a rajon természeti szépségei, geológiai, botanikai érdekességei, történelmi értékei feltárásának, népszerűsítésének is jó szolgálatot tennénk. Egyelőre azonban az a helyzet, hogy például a távolabbi Tordai-hasadékot gyakran felkeresik a környék iskolái, viszont a homoródalmási cseppkőbarlangot, rajonunk e ritka szép táját alig-alig tekintik meg.

Időtartam szerint a kirándulások a következőképpen oszlanak meg:

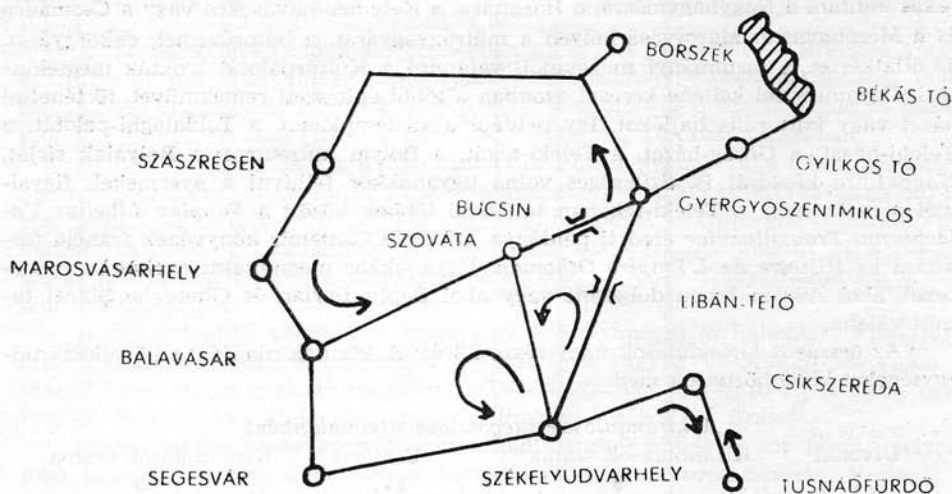
Összki- rándulás- ok száma	Kirándulások száma időtartam szerint						
	1 napos	2 napos	3 napos	4 napos	5 napos	6 napos	7 napos
122	40	34	16	6	3	4	19

Leggyakoribbak tehát az egynaposak, legritkábbak a 4—5—6 naposak. A rajoni és rajonközeli kirándulásoknak megfelelő az 1—2 napos tartam, a tartományi kirán-

dulásokra fordított napok száma viszont aránylag kevés. Előnyben kellene részesíteni a 3—4 napos utakat.

A legtöbb esetben társas gépkocsival kel útra a gyermeksereg. Csupán egyetlen kirándulást alapoztak vonatra. Ez érthető is, hiszen az autóbusz mozgékonyága nagyfokú. De megmutatkoztak a hátrányai is. A 81 nagyobb túra közül mindössze 6 esetben iktattak be fél vagy másfélnapos hegyvidéki gyalogjárást egy-egy híres csúcs vagy nevezetes menedékház megtekintésére. Két esetben hajóra is szálltak, a Duna deltájában. Ily módon hazánk havasait, hegytetőkre épült várait többnyire csak a gépkocsi ablakából látják a gyermekek. Ezzel szemben növelné a kirándulások értékét, ha a városnéző sétákat hegyvidéki menetelésekkel váltakoztatnák. Ez lehetőséget nyújtana a gyermekeknek közvetlen megfigyelésre, és hozzájárulna a tanulók botanikai, földrajzi, állattani, geológiai ismereteinek a bővítéséhez, a szép tájak látványa az esztétikai érzéket, a nehéz kaptatók megmászása pedig az akaraterőt növelné.

Kevés az elejétől végig gyalogos természetjárás. Erre mindössze néhány iskola (Korond, Székelyudvarhely, Zetelaka, Etéd, Vlahica) vállalkozott, főleg rajoni, ritkábban tartományi távolságban.

Hónapok szerint a kirándulások gyakorisága a következő:

Kirándulás	Kirándulások száma havonta					Összesen
	Április	Május	Június	Július	Augusztus	
Rajoni és rajonközeli	1	10	27	3	—	41
Tartományi	—	4	32	7	1	44
Országos	—	—	12	22	3	37
Összesen	1	14	71	32	4	122

Nem vitatjuk, helyes, hogy a legtöbb kirándulás júniusban és júliusban zajlik le. Érdemes volna azonban jobban kiaknázni a téli és tavaszi szünidőket is — kirándulások céljára. Ez az idő alkalmat kínálna operák, színművek megtekintésére, hangversenyek meghallgatására, amire nyáron nincs lehetőség. Télen viszont síléceket lehetne kisebb-nagyobb túrák lebonyolítására felhasználni.

A rajoni kirándulások többnyire az idegenforgalmi-természeti objektumokat részesítik előnyben. A rajon területén látogatottabb hely a csikmadarasi Hargita, Homoródfürdő, Korond és környéke, Udvarhely és az almási cseppkőbarlang. Székelykeresztúrt csak átutazóban keresik fel. Véleményem szerint több figyelmet kellene fordítani a műemlékekre, történelmi nevezetességű helyekre vagy a néprajzi, építészeti szempontból érdekes tájakra (énlaki római castrum, gótikus templomok, a derzsi vártemplom, Orbán Balázs sírja — sok van), s természetesen a kisebb-nagyobb bányák, gyárak megtekintésére.

A rajonközeli utak Parajd, Szováta, Segesvár és Hargitafürdő felé vezetnek. Parajdon a sóbányát és a fürdőt, Szovátna a fürdőt, Segesváron a fajánszüzemet és a múzeumot keresik fel. De ritkán tekintik meg a fehéregyházi Petőfi-múzeumot, vagy a parajdi sóhegyek, a sószoros érdekes karsztoz alakzatait.

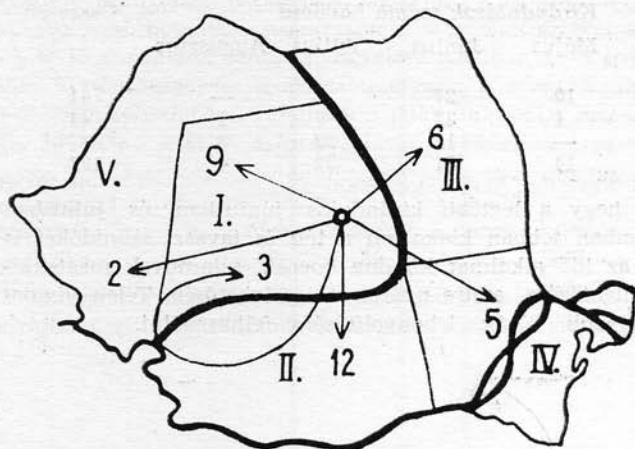
A tartományi kirándulások legvonzóbb végpontja általában a Békási szoros—Gyilkós-tó vidéke, Marosvásárhely és Borszék. Kevesen irányítják lépteiket a Nagyhagymás és a Szent Anna tó felé, és mindössze egyetlen iskola növendékei utaztak el Dicsőszentmárton és Marosludas vidékére. Holott véleményem szerint ott egyrészt a modern üzemeket, másrészt pedig a fejlettebb szőlőművelést, kertgazdálkodást tanulmányozhatnák a nagyobb diákok. Tanácsos volna sok szempontból is gyalogtúrákat indítani a Nagyhagymásra, a Hargitára, a Kelemen-havasokra vagy a Csomádra és a Mezőhavasra. Marosvásárhelyen a műtrágyagyárat, a bútorüzemet, cukorgyárat, az állatkertet, a tartományi múzeumot, valamint a Kultúrpalotát szokták megtekinteni. Ugyanúgy fel kellene keresni azonban a többi építészeti remekművet, történelmi házat vagy kulturális hajlékot. Így például a vártemplomot, a Toldalaghi-palotát, a Teleki-házat, a Görög-házat, a Teleki-tékat, a Bolyai múzeumot, a Bolyaiak sírját, Nagy Imre képtárát is. Szükséges volna ugyanakkor felhívni a gyermekek figyelmét arra is, hogy a Teleki-tékában található többek között a *Supplex Libellus Valachorum Transsilvaniae* eredeti példánya, Dimitrie Cantemir könyvének francia fordítása az *Histoire de L'Empire Othoman*. Ugyanakkor megmutatni azokat az épületeket, ahol Avram Iancu dolgozott vagy ahol Papiu Ilarian és Gheorghe Șincai tanult valaha.

Az országos kirándulások nagy része körút. A körutak alapján a következő tájegységeket különböztetjük meg.

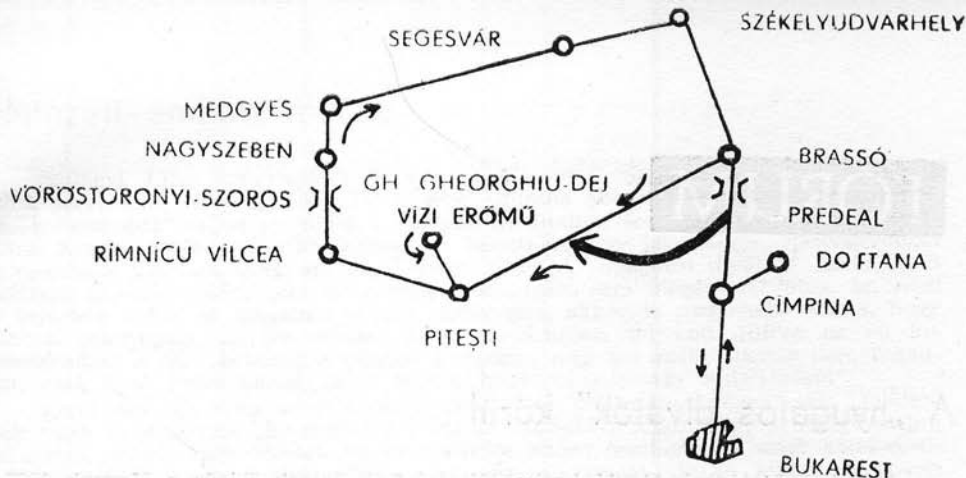
A kirándulások megoszlása útvonalanként

Útvonal	Kirándulások száma	Útvonal	Kirándulások száma
I.	9	IV.	5
II.	12	II.—V.—I.	3
III.	6	I.—V.	2

Összesen 37 kirándulás

- I. ERDELY
- II. HAVASALFÖLD
- III. MOLDAVIDÉKE
- IV. DUNA DELTA, TENGERPART
- V. TISZA ALFÖLDJE
SZAMOSHATSÁG

Az erdélyi kirándulások főleg Marosvásárhely, Kolozsvár és a Tordai-hasadék felé irányulnak. Sajnos, ritkán keresnek fel olyan hagyományos kulturális központokat, mint Nagyenyed és a Bethlen-kollégium, olyan pompás építészeti alkotásokat, mint Vajdahunyad vára, a gyulafehérvári vár, a templom és a Bathyanaeum és olyan szép városokat mint Nagyszeben és Medgyes.

A havasalföldi kirándulások elsősorban az argesi vízierőmű, a Prahova völgye és Bukarest felé irányulnak. Legtöbbször a Vöröstoronyi-szoroson keresztül (néha Nagyszeben érintésével) közelítik meg Argeșt. Visszafelé a predeali hágón és tömösi szoroson jönnek, és csak ritkán a történelmi hadiúton, Törösvár irányában.

A moldvai kirándulások iránya többnyire Piatra Neamți vagy Tîrgu Neamți. E városok érintésével megtekintik a moldvai kolostorokat, a békási erőmű vízgyűjtő távát. Ritkábban keresik fel a moldvai vegyipari üzemeket — Gheorghe Gheorghiu-Dej városát, Borzești-et, Săvinești-et és Bákót. Két körútrendszer alakult ki a Békási-szoroson keresztül történő kimenetellel és a Gyimesi- vagy Tölgyesi-szoroson át történő hazajövetellel.

A Duna deltája, valamint a tengerpart felé Gyimesen át haladnak. Visszajövet érintik Bukarestet, és két kört zárva Predeal felől vagy a Vöröstoronyi-szoroson át jönnek haza. Menet gyakran megtekintik Dél-Moldvában Mărășești-et, Galacot, majd Brailát, Tulceát, visszafelé jövet pedig a Prahova völgyét és Brassót.

Olykor-olykor egybekapcsolt havasalföldi-bánsági túrára is sor kerül, melynek főbb pontjai: Predeal, a munteniai havasalja, Craiova, Turnu-Severin, Vaskapu, a Temes és a Cserna völgye, erdélyi Vaskapu, Vajdahunyad, Déva, Nagyszeben, Segesvár, Udvarhely.

Összegezősképpen megállapítható, hogy az országos kirándulások leglátogatottabb vonalai: Brassó—Prahova völgye—Bukarest; Marosvásárhely—Tordai hasadék—Kolozsvár; Nagyszeben, Vöröstoronyi-szoros—argesi vízi erőmű; Békási-szoros—Piatra Neamți—Gheorghe Gheorghiu-Dej város, valamint a Duna-delta és a tengerpart.

Örvendetes, hogy diákjaink egyre többen kelnek útra és egyre messzibb tájakra, hogy a megnézni valók skálája mindinkább bővül, s ily módon hozzájárul a széles körű műveltség, a megalapozott honismeret, hazaszeretet kialakításához. Fentáll viszont a veszély, hogy a suhanó gépkocsi, a zsúfolt program, az örökös rohanás, a mindentlátni-akarás inkább felületes szemlélődésre, futó pillantásra neveli a gyermeket, semmint alapos megfigyelésre, elmélyült tanulmányozásra. Ilyen megfontolások alapján úgy vélem, sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani a gyalogtúrákra, a hegymászásra, a kirándulások megszervezésében, az útirány meghatározásában pedig jussanak nagyobb szóhoz a történelem, természetrajz és földrajz tanárai.